

vertelling meegenomen om over Thorbeckes schouders mee te kijken naar hoe hij negentiende-eeuws Nederland zijn wil oplegde.

Adriejan van Veen, Radboud Universiteit Nijmegen

Heleen Kole, *Polderen of niet? Participatie in het bestuur van de waterschappen Bunschoten en Mastenbroek vóór 1800*. (Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2017). 332 p. ISBN 9789087046880.

DOI: 10.18352/tseg.1073

Wanneer vandaag de dag een (economische) beslissing wordt genomen die op consensus is gericht spreekt men vaak van een regeling naar *poldermodel*. Die term dankt zijn oorsprong aan de algemene perceptie dat premoderne waterschappen en polderbesturen in de Lage Landen eerder ‘democratisch’ van aard waren en in schrill contrast stonden met andere contemporaine organisaties. Ook in de oudere academische literatuur over de algemene ontwikkeling en werking van polderbesturen werd dit idee zelden tegengesproken. Maar strookt die algemene perceptie wel met de historische werkelijkheid? Heleen Kole wil in haar boek *Polderen of niet?* meer inzicht verwerven in het hoe en waarom van de besluitvorming van premoderne polderbesturen en stelt dus met andere woorden aan de orde hoe veel er nu exact ‘gepolderd’ werd in de polder. Om hierop een antwoord te bieden onderneemt de auteur een detailstudie naar de werking van de besturen van twee polders nabij de Nederlandse Zuiderzee: Bunschoten en Mastenbroek. Daarbij stelt Kole twee verschillende elementen van besluitvorming centraal: de representatie in het bestuur, wat neerkomt op de aanwezigheid of vertegenwoordiging van bepaalde groepen, en de participatie in het besluitnemingsproces, wat doelt op de vele uiteenlopende vormen van deelname aan het besturingsproces gaande van een directe stem tot een indirecte invloed via voorafgaande onderhandelingen. Het boek biedt een algemene inleiding in het onderwerp en belicht vervolgens de onderzoeksgebieden waarbij na een opbouwende geschiedenis vóór 1600 de representatie en participatie in de besturen van de polders tussen 1600 en 1800 afzonderlijk belicht wordt. Nadien worden de resultaten voor beide polders met elkaar vergeleken.

Kole biedt met haar werk een aanvulling die het onderzoeksveld erg nodig heeft. Om een definitief antwoord te bieden op de vraag naar het democratische karakter van premoderne polderbesturen zijn micro-studies vereist die verder gaan dan de oudere, meer algemene literatuur. Deze schaal laat Kole toe om een comparatief onderzoek te voeren dat oog heeft voor de fijne kenmerken van zowel de

politieke als sociaaleconomische context die een invloed uitoefenden op het specifieke bestuur in beide polders. De kracht van dit boek ligt dan ook in de passages waarin de dagelijkse praktijk van de polderbesturen, zowel de organisatie, financiering als toegepaste censuur, zorgvuldig wordt blootgelegd door de auteur.

Tegelijk kunnen ook enkele kanttekening gemaakt worden bij de opzet van het boek. De centrale concepten participatie en representatie vormen een goede basis om het besluitvormingsproces in de premoderne polders te analyseren, maar de exacte waarnemingen kunnen uiteraard voor interpretatie vatbaar zijn. In de vergelijkende conclusie duidt de auteur op een diverse representatie en participatie waarbij er in de polderbesturen rekening gehouden werd met uiteenlopende belangen. Indien men echter vanuit een 'pessimistisch' oogpunt naar de waarnemingen kijkt, kan de vraag worden gesteld of het hier niet gaat om een in toenemende mate vernauwende diversiteit voor grote delen van de zeventiende en achttiende eeuw? Op vlak van representatie is er een toename van het aandeel van stedelijke en rurale grootgrondbezitters, die voornamelijk hun eigen belangen behartigden. Eenzelfde bedenking gaat op voor de uitwerking rond het concept participatie. De focus in het boek ligt voornamelijk op steden, dorpen en grootgrondbezitters. De inwoners en gebruikers van de polder komen veel minder aan bod. Als alternatieve interpretatie van de waargenomen participatie in de zeventiende-eeuwse polderbesturen kan dus geopperd worden dat er in toenemende mate een elitegroep – die verbonden was door hun grootschalige eigendommen in de polder – ontstond die de macht naar zich toetrok. Slechts bij crisismomenten in de achttiende eeuw werd inspraak van groeperingen met geen of weinig bezit gezocht en getolereerd. Het afnemende aantal conflicten in de zeventiende eeuw die de auteur waarneemt kunnen hier als extra argument worden aangehaald, indien dit geïnterpreteerd wordt als een gevolg van de toenemende homogenisering in het polderbestuur.

Als afsluiter moet opgemerkt worden dat het bijzonder knap uitgewerkte boek van Kole een weg inslaat die de rest van het onderzoeksveld moet volgen. De detailstudie die Kole maakt van de besturen van Bunschoten en Mastenbroek biedt niet alleen materiaal voor een onderlinge vergelijking, maar zal het ook mogelijk maken om de resultaten van toekomstige detailstudies over polderbesturen in andere regio's te vergelijken. Alleen via deze benadering zal een sluitend antwoord geformuleerd kunnen worden op de vraag hoe veel er nu exact 'gepolderd' werd door polderbesturen in de Lage Landen.

Wout Vande Sompele, Universiteit van Antwerpen